

Girişimcilik ve Filiz Firma (start-ups) Miti^(*)

Müfit Akyos

***“yenilik ekosisteminin” desteklenmesi
girişimcilik ekosisteminin” desteklenmesinden daha önemlidir...***

Küresel sistemin ayrılmaz karakteristiği sistem tökezlemelerinden en çok etkilenen kesimler arasında nitelikli beyaz yakalılar da yer almaktadır. Sistem bir yandan yüksek nitelikli iş gücüne daha fazla ihtiyaç duymakta diğer yandan barındırdığı eski ekonominin özellikleriyle onlara yeterince iş alanı açamamaktadır. Süregiden krizlerin de etkisi ile özellikle 80 ve sonrası kuşağı adeta bir tepki olarak tanımlı işlerden uzak durmakta ve uzmanlıklarını serbestçe kullanmak ve pazara kendilerinin istediği biçimde ve zamanda sunmak istemektedirler. Sistem ise bunu bir fırsata çevirerek girişimciliği fazlasıyla özendirerek bazen kendi içinden çıkarttığı firmalarla (*türev firmalar, M.A, spin-outs*) çokça da yeni firma kurdurtarak (*filiz firma – spin-offs*) yatırım, işlendirme ve risk yükünden uzak durmaya çalışmaktadır. Konunun bir de emeğin örgütlenmesi boyutu var ki çok önemli olmasına karşın bu yazının ve yazarın uzmanlığının dışında kalıyor. Bu durum 70’lerin ‘küçük güzeldir’ güzellemesinin yinelenmesini çağırıştırıyor. Küçüklerin ekonomi içinde sayısal bir çoğunluğa sahip oldukları açık olsa da işlendirme, verimlilik ve yenilikçilikle değerlendirildiklerinde göreceli ağırlıklarının yetersizliği görülmektedir.

Bütün dünyada esen girişimcilik rüzgârının etkileri ülkemizde de görülmekte, yenilikçilikle birleştirilerek bilim-teknoloji-yenilik (BT/Y) siyasalarının ve destek mekanizmalarının oluşumunu da biçimlendirmektedir. Giriřimcilerin pek azının yaşamlarını sürdürebildiği daha da azının büyüyebildikleri ve işlendirmeye katkılarının düşük olduğu gerçeği karşısında yenilik-verimlilik-refah doğrusal formülünün geçerliliğinin tartışılması gerekmektedir. Yenilik ve büyümeye etkilerinin düşüklüğünün yanı sıra yönetim becerilerinin zayıflığı sağlanan desteklerin etkinliğini çok azaltmaktadır. Bu durumda “*girişimcilik ekosisteminin*” desteklenmesi yerine “*yenilik ekosisteminin*” ve bu sistem içinde boyutuna bakılmaksızın büyüyebilen yenilikçi firmaların desteklenmesi daha da önem kazanmaktadır. Yeniliđe dayalı kalkınmanın olduğu gelişmiş ülke örneklerine bakıldığında önemli sayıda büyük ve orta boy yenilikçi firmanın yanında büyük firmalar veya üniversitelerden türemiş bir grup küçük yenilikçi filiz veya türev firmanın olduğu görülmektedir. Bu firmalar çoğunlukla kamunun ilk aşama fonlarından yararlanarak kurulmakta ve ürün geliştirme yetkinliklerini ise kamu desteği ile geliştirilmiş teknolojiler üzerinde inşa etmektedirler.

Yukarıda tartışmaya açık yaklaşımları yazılarından esinlendiğim Prof. [Mariana Mazzucato](#) (SPRU-University of Sussex, [The Entrepreneurial State: debunking private vs. public sector myth](#) kitabının yazarı) bu konuda güçlü örnekler veriyor. İlk kuşak iPod’dan (2001) iPhone’a (2007) kadar onları akıllı yapan bütün teknolojilerin (internet, GPS, dokunmatik ekran, SIRI, mikro işlemci, HTTP/HTML) kamu fonları ile kamu araştırma kurumlarında (Enerji ve Savunma Bakanlıkları, Army Research Office, NSF, DARPHA, CERN) geliştirilen teknolojiler olması bunlardan birisi. “*Var olan teknolojilerin piyasanın bir gereksinimini karşılamak üzere yenilikçi bir ürüne dönüştürülmesi*” yeniliğin bir başka tanımı

^(*) **herkese bilim teknoloji** dergisinin 08 Temmuz 2016 tarihli 15. sayısında (‘politikbilim’ köşesi, s. 19) ve yazarın [blogunda](#) yayımlanmıştır.

zaten. Elbette Apple'ın yüksek tasarım yeteneğini ve kamu fonları dalgası üzerinde 'surf yapma' becerisini de takdir etmek gerekiyor. Amerika özelinde kamu araştırma sonuçlarının patentlenmesine olanak sağlayan Bayh-Dole (1980) yasasını etkisinin üssel bir sıçrama yarattığının altı çizilmelidir. Çok özenilen Silicon Valley örneğinin arkasındaki gerçek de bilgi temelli küçük yenilikçi firmaların asıl yararlanacakları ortam da budur. Bu konuda Silicon Valley'den son örnek, devlet garantili 500 milyon \$ fon kullanarak elektrikli otomobil Tesla'yı hayata geçiren Elon Musk'dır.

Gelişmekte olan ekonomilerde büyük firmaların Ar-Ge'ye yeterince kaynak ayırmamaları önemli bir sorundur. Yenilikçiliğin fonlanmasında biraz da abartılarak değerlendirilen risk sermayesi (*VC, melek yatırımcı*) ise, uygulamada ilk aşamalarında kamunun fonlamasıyla riski azalan yenilikçilik girişimlerine sonradan ilgi göstermektedir. Sonuç olarak biraz da yapay bir biçimde henüz kuvözlerde büyötmeye çalıştığımız yenilikçi küçük firmaların ekonomiye katkıda bulunur duruma gelebilmeleri için kullanamayacakları miktar ve çeşitlilikte fonlanmasından önce iyi yönetilen bir "*yenilik ekosistemine*" gerekleri vardır. Bu sistemde kamunun eğitim, araştırma geliştirme ve yükselen teknolojik alanlara yatırım yapmasına, özel kesimin kazançlarını insan kaynaklarına ve Ar-Ge'ye ayırmasına, finans sisteminin üretim ekonomisini fonlamasına, genç kuşaklara huzur ve güven ortamının sunulmasına gerek vardır.

Bir sonraki yazıda bu bağlamda ölkemizle ilgili bir değerlendirme yapmaya çalışacağım.